

ZÁVĚREČNÝ AKT HELSINKÉ KONFERENCE O BEZPEČNOSTI A SPOLUPRÁCI V EVROPĚ (1. 8. 1975)

Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, jež byla zahájena v Helsinkách 3. července 1973 a pokračovala v Ženevě od 18. září 1973 do 21. července 1975, byla ukončena v Helsinkách dne 1. srpna 1975 za účasti vysokých představitelů Belgie, Bulharska, Československa, Dánska, Finska, Francie, Irska, Islandu, Itálie, Jugoslávie, Kanady, Kypru, Lichtenštejnska, Lucemburska, Maďarska, Malty, Monaka, Německé demokratické republiky, Německé spolkové republiky¹, Nizozemska, Norska, Polska, Portugalska, Rakouska, Rumunska, Řecka, San Marina, Velké Británie, Spojených států, Svaté stolice, Svazu sovětských socialistických republik, Španělska, Švédska, Švýcarska a Turecka.

...

Na schůzích druhé fáze Konference byly k různým bodům programu zaslány příspěvky a vyslechnuta stanoviska představitelů těchto na konferenci nezúčastněných středomořských států: Alžírské demokratické a lidové republiky, Egyptské arabské republiky Izraele, marockého království, Syrské republiky, Tuniské republiky.

Vedeni politickou vůlí, v zájmu národů, zlepšit a zintenzívnit své vztahy a přispět k míru, bezpečnosti, spravedlnosti a spolupráci v Evropě, jakož i ke sblížení mezi sebou a ostatními státy světa,

rozhodnutí v důsledku toho plně uskutečnit výsledky Konference a zajistit svým státům a celé Evropě prospěch plynoucí z těchto výsledků. A tím proces uvolňování napětí rozšířit, prohloubit, zajistit jeho pokračování a učinit je trvalým,

vysocí představitelé zúčastněných států schválili toto:

Otázky týkající se bezpečnosti v Evropě

...

1

a) Deklarace zásad řídicích vztahy mezi zúčastněnými státy

Zúčastněné státy,

potvrzující svůj závazek zachovávat mír, bezpečnost a spravedlnost a podporovat neustálý rozvoj přátelských vztahů a spolupráce;

¹ *Dobový a politicky podmíněný český překlad oficiálního názvu Spolková republika Německo.*

uznávající, že tento závazek, který odráží zájmy a naděje národů, představuje pro každý zúčastněný stát nyní i v budoucnosti odpovědnost, zvýšenou zkušenostmi minulosti;

znovu potvrzující, v souladu se svým členstvím v OSN a v souladu s cíli a zásadami OSN svou plnou a aktivní podporu OSN a zvýšení její úlohy a účinnosti při upevňování mezinárodního míru, bezpečnosti a spravedlnosti, jakož i při řešení mezinárodních problémů, rozvoji přátelských vztahů a spolupráce mezi státy;

vyjadřující svou společnou věrnost zásadám, které jsou uvedeny níže a jsou v souladu s Chartou OSN, jakož i svou společnou vůli jednat při uplatňování těchto zásad v souladu s cíli a zásadami Charty OSN;

vyhlašují své odhodlání respektovat a uvádět v život každý z nich ve svých vztazích ke všem ostatním zúčastněným státům, bez ohledu na jejich politický, hospodářský, nebo sociální systém, jakož i bez ohledu na jejich velikost, zeměpisnou polohu a stupeň jejich hospodářského rozvoje, tyto zásady, jež všechny mají základní význam a jimiž se řídí jejich vzájemné vztahy:

I. Svrchovaná rovnost, respektování práv vyplývajících ze svrchovanosti

Zúčastněné státy budou vzájemně respektovat svou svrchovanou rovnost a osobnost, jakož i všechna práva, která z jejich svrchovanosti vyplývají a která tato svrchovanost zahrnuje, mezi něž patří zejména právo každého státu na právní rovnost, územní celistvost, na svobodu a politickou nezávislost. Budou také vzájemně respektovat právo každého státu svobodně si volit a rozvíjet svůj politický, sociální, hospodářský a kulturní systém, jakož i své právo stanovit si své zákony a předpisy.

V rámci mezinárodního práva mají všechny zúčastněné státy stejná práva a povinnosti. Budou vzájemně respektovat právo každého druhého určovat a vytvářet podle svého uvážení své vztahy k jiným státům v souladu s mezinárodním právem a v duchu této Deklarace. Jsou názoru, že jejich hranice mohou být měněny v souladu s mezinárodním právem, pokojnými prostředky a na základě dohody. Mají zároveň být nebo nebýt členy mezinárodních organizací, smluvní stranou dvoustranných nebo mnohostranných smluv, včetně práva být nebo nebýt smluvní stranou spojeneckých smluv; stejně tak mají právo na neutralitu.

II. Zdržení se hrozby silou nebo použití síly

Zúčastněné státy se ve svých vzájemných vztazích, jakož i všeobecně ve svých mezinárodních vztazích zdrží hrozby silou nebo použití síly proti

územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoliv státu nebo jinak neslučitelných s cíli OSN a s touto Deklarací. Žádné zdůvodnění nemůže posloužit k ospravedlnění uchýlení se k hrozbě silou nebo použití síly v rozporu s touto zásadou.

Zúčastněné státy se proto zdrží jakéhokoli činu, který představuje hrozbu silou nebo přímé či nepřímé použití síly proti jinému zúčastněnému státu. Stejně tak se zdrží jakéhokoli projevu síly, jehož cílem je přimět jiný zúčastněný stát k tomu, aby se vzdal plného uplatňování svých svrchovaných práv. Stejně tak se zdrží ve svých vzájemných vztazích jakýchkoli represálií s použitím síly.

Žádná taková hrozba silou nebo použitím síly nebude sloužit jako prostředek urovnání sporů nebo otázek, které mohou vést ke sporům mezi nimi.

III. Neporušitelnost hranic

Zúčastněné státy považují vzájemně veškeré své hranice, jakož i hranice všech států v Evropě za neporušitelné, a nebudou proto nyní ani v budoucnu tyto hranice napadat.

V souladu s tím se rovněž zdrží jakéhokoli požadavku či kroku se záměrem zmocnit se nebo uchvátit část nebo celé území kteréhokoli zúčastněného státu.

IV. Územní celistvost států

Zúčastněné státy budou respektovat územní celistvost každého ze zúčastněných států.

V souladu s tím se vystříhají jakéhokoli jednání proti územní celistvosti, politické nezávislosti nebo jednotě každého zúčastněného státu, které by bylo neslučitelné s cíli a zásadami Charty OSN, zvláště takového jednání, které by představovalo hrozbu silou nebo použití síly.

Zúčastněné státy se rovněž vystříhají toho, aby učinily území jiného zúčastněného státu předmětem vojenského obsazení nebo jiných přímých nebo nepřímých násilných opatření v rozporu s mezinárodním právem, nebo předmětem přivlastnění pomocí takových opatření nebo vyhrožování jimi. Žádné takové obsazení nebo přivlastnění nebude uznáno za zákonné.

V. Pokojné urovnávání sporů

Zúčastněné státy budou urovnávat spory mezi sebou pokojnými prostředky takovým způsobem, aby nebyl ohrožen mezinárodní mír, bezpečnost a spravedlnost.

Budou usilovat v dobré víře a v duchu spolupráce o dosažení rychlého a spravedlivého řešení na základě mezinárodního práva.

Za tímto účelem budou používat takových prostředků jako vyjednávání, šetření, zprostředkování, smírčího, rozhodčího a soudního řízení nebo jiných pokojných prostředků podle vlastní volby, včetně jakéhokoli postupu urovnání svých sporů, na němž s strany dohodly před vznikem sporu.

Nebude-li možno dosáhnout řešení žádným ze shora uvedených pokojných prostředků, budou strany ve sporu nadále hledat cestu k pokojnému urovnání způsobem, na kterém se vzájemně dohodnou.

Zúčastněné státy, strany ve sporu, jakož i jiné zúčastněné státy se vystříhají jakéhokoli jednání, které by mohlo zhoršit situaci do takové míry, že by bylo ohroženo udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, a tím ztíženo mírové urovnání sporu.

VI. Nevměšování do vnitřních záležitostí

Zúčastněné státy se zdrží jakéhokoli přímého i nepřímého, individuálního nebo kolektivního vměšování do vnitřních i vnějších záležitostí, které spadají do vnitřní pravomoci jiného zúčastněného státu, bez ohledu na své vzájemné vztahy.

V souladu s tím se zdrží jakékoli formy ozbrojené intervence nebo hrozby takovou intervencí proti jinému zúčastněnému státu.

Stejně tak se za všech okolností zdrží jakéhokoli vojenského, politického, hospodářského nebo jiného nátlaku s cílem podřídit svému vlastnímu zájmu výkon práv jiným zúčastněným státem., která vyplývají z jeho svrchovanosti, aby si tím zajistily výhody jakéhokoliv druhu.

V souladu s tím se zdrží, kromě jiného, přímé i nepřímé pomoci teroristické činnosti nebo podvratné či jiné činnosti zaměřené na násilné svržení režimu jiného zúčastněného státu.

VII. Respektování lidských práv a základních svobod včetně svobody smýšlení, svědomí, náboženství nebo přesvědčení

Zúčastněné státy budou respektovat lidská práva a základní svobody včetně svobody smýšlení, svědomí, náboženství nebo přesvědčení pro všechny, bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství.

Budou podporovat a povzbuzovat účinné uplatňování občanských, politických, hospodářských, sociálních, kulturních a jiných práv a svobod, které všechny vyplývají z důstojnosti člověka a jsou nezbytné pro jeho svobodný a plný rozvoj.

V tomto rámci budou zúčastněné státy uznávat a respektovat svobodu jednotlivce vyznávat, jednotlivě nebo ve společenství s jinými, náboženství či víru v souladu s jeho svědomím.

Zúčastněné státy, na jejichž území existují národnostní menšiny, budou respektovat právo osob, které k takovým menšinám patří, na rovnost před zákonem, poskytnou jim veškeré možnosti pro skutečné užívání lidských práv a základních svobod a budou tímto způsobem chránit jejich zákonné zájmy v této oblasti.

Zúčastněné státy uznávají všeobecný význam lidských práv a základních svobod, jejichž respektování je podstatným činitelem míru, spravedlnosti a blahobytu, kterých je zapotřebí k zajištění rozvoje přátelských vztahů a spolupráce mezi nimi, jakož i mezi všemi státy.

Budou vždy respektovat tato práva a svobody ve svých vzájemných vztazích a budou usilovat, jednotlivě i společně, jakož i ve spolupráci s OSN, o jejich všestranné a účinné respektování.

Potvrzují právo jednotlivce znát svá práva a povinnosti v této oblasti a postupovat podle nich.

V oblasti lidských práv a základních svobod budou zúčastněné státy postupovat v souladu s cíli a zásadami Charty OSN a s Všeobecnou deklarací lidských práv. Budou také plnit své závazky z mezinárodních deklarací a dohod v této oblasti včetně závazků obsažených mezi jiným v Mezinárodních paktech o lidských právech, pokud jsou jimi vázány.

VIII. Rovná práva a sebeurčení národů

Zúčastněné státy budou respektovat rovná práva národů a jejich právo na sebeurčení, jednajíce vždy s cíli a zásadami charty OSN a příslušnými normami mezinárodního práva včetně těch, které se vztahují k územní celistvosti států.

Na základě zásady rovných práv a práva národů na sebeurčení mají všechny národy vždy právo určovat si v plné svobodě, kdy a jak si přejí svůj vnitřní i vnější politický statut bez vměšování zvenčí a provádět svůj politický, hospodářský, sociální a kulturní rozvoj podle vlastního uvážení.

Zúčastněné státy znovu potvrzují všeobecný význam respektování a účinného uplatňování rovných práv a sebeurčení národů pro rozvoj přátelských vztahů mezi sebou, jakož i mezi všemi státy; připomínají rovněž význam odstranění jakékoli formy porušování této zásady.

IX. Spolupráce mezi státy

Zúčastněné státy budou rozvíjet svou spolupráci navzájem a se všemi státy ve všech oblastech v souladu s cíli a zásadami Charty OSN.

Při rozvíjení své spolupráce budou zúčastněné státy klást zvláštní důraz na oblasti, které jsou stanoveny v rámci konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, přičemž příspěvek každého z nich bude za podmínek plné rovnosti.

Rozvojem své spolupráce na základě rovnosti budou podporovat vzájemné porozumění a důvěru, přátelské a dobré sousedské vztahy mezi sebou, mezinárodní mír, bezpečnost a spravedlnost. Při rozvíjení své spolupráce budou rovněž usilovat o zvýšení blahobytu lidu a přispívat k uskutečnění jeho tužeb, mimo jiné lepšího vzájemného poznání, pokroku a výsledků dosažených v hospodářské, vědecké, technické, sociální, kulturní a humanitární oblasti. Podniknou opatření k vytvoření příznivých podmínek, za kterých by se tyto výsledky staly přístupnými všem; vezmou rovněž v úvahu zájem všech na zmírnění rozdílů v úrovni hospodářského rozvoje, zvláště zájem rozvojových zemí celého světa.

Potvrzují, že vládám, institucím, organizacím a lidem připadá odpovídající a pozitivní úloha při dosahování těchto cílů jejich spolupráce.

Při rozšiřování své spolupráce, jak uvedeno shora, budou usilovat o rozvíjení těsnějších vztahů mezi sebou na zlepšené a trvalejší základně ku prospěchu národů.

X. Poctivé plnění závazků mezinárodního práva

Zúčastněné státy budou poctivě plnit své závazky podle mezinárodního práva, a to jak závazky, které vyplývají ze všeobecně uznávaných zásad a norem mezinárodního práva, tak i závazky, které vyplývají ze smluv a jiných dohod, v souladu s mezinárodním právem, jejichž jsou smluvními stranami.

Při uplatňování svých svrchovaných práv, včetně práva stanovit si své vlastní zákony a předpisy, budou postupovat s přihlédnutím ke svým právním závazkům podle mezinárodního práva; dále budou věnovat patřičnou pozornost ustanovením Závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě a plnit je.

Zúčastněné státy potvrzují, že v případě, kdy závazky členských států OSN podle Charty OSN a jejich závazky vyplývající z jakékoli smlouvy nebo jiné mezinárodní dohody jsou v rozporu, mají přednost jejich závazky podle Charty OSN, v souladu s jejím článkem 103.

Všechny shora uvedené zásady jsou základní důležitosti a budou v souladu s tím uplatňovány stejně a bez výhrad, přičemž každá z nich bude vykládána v kontextu s ostatními.

Zúčastněné státy vyjadřují své odhodlání plně respektovat a ve všech aspektech uplatňovat tyto zásady, uvedené v této Deklaraci, ve svých vzájemných vztazích a své spolupráci, aby každému zúčastněnému státu byl zajištěn prospěch vyplývající z respektování a uplatňování těchto zásad všemi zúčastněnými státy.

Zúčastněné státy, berouce náležitě na vědomí shora uvedené zásady, zvláště první větu desáté zásady "pochtivé plnění závazků podle mezinárodního práva", konstatují, že tato Deklarace se nedotýká ani jejich práv a závazků, ani smluv a ostatních dohod a ujednání, které se k nim vztahují.

Zúčastněné státy vyjadřují přesvědčení, že respektování těchto zásad napomůže rozvoji normálních a přátelských vztahů a pokroku ve spolupráci mezi nimi ve všech oblastech. Též vyjadřují přesvědčení, že respektování těchto zásad bude mít příznivý vliv na rozvoj politických kontaktů mezi nimi, což napomůže k lepšímu vzájemnému chápání jejich stanovisek a názor.

Zúčastněné státy vyhlásují svůj záměr řídit své vztahy se všemi ostatními státy v duchu zásad obsažených v této Deklaraci.

...

b) Záležitosti týkající se uplatňování některých z výše uvedených zásad

...

ii) Zúčastněné státy ...

1. Jsou rozhodnuty pokračovat ve zkoumání a vypracovávání všeobecně přijatelné metody pokojného řešení sporů, zaměřené na doplnění existujících metod, a za tímto účelem pokračovat v práci na návrhu úmluvy o evropském systému pokojného řešení sporů, předloženém Švýcarskem během druhé fáze konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, jakož i na dalších toho se týkajících návrzích, jež jsou zaměřeny na vypracování takové metody.

2. Usnášejí se, že na pozvání Švýcarska se sejde schůzka expertů všech zúčastněných států, aby splnila mandát popsany ve shora uvedeném odstavci 1, v rámci a podle procedurálních pravidel dalších kroků po konferenci, stanovených v kapitole Další kroky po konferenci.

3. Tato schůze expertů se sejde po schůzi představitelů jmenovaných ministry zahraničních věcí zúčastněných států, jež je plánována v souladu s kapitolou Další kroky po konferenci na rok 1977; výsledky práce této schůze expertů budou předloženy vládám.

***Dokument o opatřeních k posílení důvěry a o některých aspektech
bezpečnosti a odzbrojení***

Zúčastněné státy... schválily toto:

I

Předběžné oznamování velkých vojenských cvičení

Budou uvědomovat o svých velkých vojenských cvičeních všechny ostatní zúčastněné státy obvyklou diplomatickou cestou v souladu s těmito ustanoveními.

Oznámení bude učiněno v případě velkých vojenských cvičení pozemních vojsk o celkovém počtu více než 25 000 mužů, prováděných samostatně nebo společně s případnými leteckými nebo námořními složkami...

Oznámení bude provedeno v případě velkých vojenských cvičení konaných v Evropě, na území kteréhokoliv zúčastněného státu, a pokud je to nutné, v přilehlém námořním a vzdušném prostoru.

V případě, že území zúčastněného státu se prostírá za hranicemi Evropy, je třeba předběžné oznámení, pouze pokud jde o cvičení, jež se konají v pásmu do 250 km od jeho hranice obráceně ke kterémukoli jinému evropskému zúčastněnému státu nebo od jejich společné hranice, avšak takový zúčastněný stát nemusí učinit oznámení v případě, kdy toto pásmo také přiléhá k jeho hranici, obráceně k neevropskému nezúčastněnému státu nebo je společnou hranicí s ním.

Oznámení bude učiněno 21 nebo více dnů před zahájením cvičení nebo v případě cvičení stanoveného v kratší lhůtě co možná nejdříve před datem jeho zahájení.

...

Předběžné oznamování jiných vojenských cvičení

Zúčastněné státy uznávají, že mohou dále přispět k posílení důvěry a upevnění bezpečnosti a stability tím, že mohou také podávat oznámení o menších vojenských cvičeních ostatním zúčastněným státům, se zvláštním zřetelem na ty, které jsou v blízkosti prostoru provedení takových cvičení.

...

Výměna pozorovatelů

Zúčastněné státy budou zvat ostatní zúčastněné státy doprovodně a na dvoustranném základě, v duchu recipacity a dobré vůle vůči všem zúčastněným státům, aby vysílaly pozorovatele k účasti na vojenských cvičeních.

...

Předběžné oznamování velkých přesunů vojsk

... zúčastněné státy uznávají, že mohou podle svého uvážení a s cílem přispět k posílení důvěry oznamovat velké přesuny svých vojsk.

...

Další opatření k posílení důvěry

Zúčastněné státy uznávají, že existují další prostředky, jež mohou napomáhat dosažení jejich společných cílů.

Především budou s patřičným zřetelem na recipocitu a s cílem zlepšit vzájemné porozumění podporovat na základě pozvání výměny svého vojenského personálu včetně návštěv vojenských delegací.

Aby plněji přispěly ke svému společnému cíli vytváření důvěry, zúčastněné státy budou při své vojenské činnosti v prostoru zahrnutém v ustanoveních týkajících se předběžného oznamování velkých vojenských cvičení brát tento cíl patřičně v úvahu a budou ho respektovat.

...

II

Otázky týkající se odzbrojení

Zúčastněné státy uznávají společný zájem všech na úsilí zaměřeném na snížení vojenské konfrontace a na podporu odzbrojení, jejichž účelem je doplnit politické uvolnění v Evropě a posílit jejich bezpečnost. Jsou přesvědčeny o nutnosti přijmout účinná opatření v těchto oblastech, která svým rozsahem a svou povahou představují kroky ke konečnému dosažení všeobecného a úplného odzbrojení pod přísnou a účinnou mezinárodní kontrolou a která mají vyústit v posílení míru a bezpečnosti na celém světě.

III

Všeobecné úvahy

Posoudivše názory vyjádřené k různým otázkám souvisejícím s upevněním bezpečnosti v Evropě cestou spojeného úsilí zaměřeného na podporu uvolnění napětí a odzbrojení, zúčastněné státy budou v této souvislosti vycházet zvláště z následujících základních úvah:

- vzájemně se doplňujícího charakteru politických a vojenských aspektů bezpečnosti;
- vzájemné souvislosti mezi bezpečností každého zúčastněného státu a bezpečností v Evropě jako celku a vztahu, který existuje v širší souvislosti světové bezpečnosti mezi bezpečností v Evropě a bezpečností ve Středomoří;
- respektování zájmů bezpečnosti všech států zúčastněných na Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě vlastních jejich svrchované rovnosti;
- důležitosti toho, aby účastníci jednacích fór dbali na poskytování – na příslušném základě – informací jiným na Konferenci o bezpečnosti a

spolupráci v Evropě zúčastněným státům o příslušném vývoji, pokroku a výsledcích, a na druhé straně, na oprávněný zájem kteréhokoliv z těchto států na tom, aby jeho názory byly brány v úvahu.

Spolupráce v oblasti hospodářství, vědy a techniky a životního prostředí

...

1. Obchod

Všeobecná ustanovení

Zúčastněné státy,

Vědomy si rostoucí úlohy mezinárodního obchodu jako jednoho z nejdůležitějších faktorů hospodářského rozvoje a společenského pokroku

...

budou podporovat rozšiřování obchodu na co možná nejširší mnohostranné základně, snažíce se tak využít různých hospodářských a obchodních možností,

uznávají význam dvoustranných a mnohostranných mezivládních a jiných dohod pro dlouhodobý rozvoj obchodu,

konstatují význam měnových a finančních otázek pro rozvoj mezinárodního obchodu a budou se snažit je řešit s cílem přispět k trvalému rozvoji obchodu;

...

Obchodní styky a možnosti

Zúčastněné státy,

vědomy si důležitosti toho, jakou měrou by zlepšení obchodních kontaktů a s tím spojený růst důvěry v obchodních vztazích mohly přispět k rozvoji obchodních a hospodářských vztahů;

podniknou opatření k dalšímu zlepšení podmínek pro rozšíření styků mezi zástupci oficiálních orgánů, různých organizací, podniků, firem a bank, zabývajících se zahraničním obchodem, zvláště tam, kde je to užitečné, mezi prodávajícími a uživateli výrobků a služeb, za účelem zkoumání obchodních možností, uzavírání smluv, zajišťování jejich realizace a poskytování poprodejních služeb;

...

Hospodářské a obchodní informace

Zúčastněné státy,

vědomy si vzrůstající úlohy hospodářských a obchodních informací při rozvoji mezinárodního obchodu ...

budou podporovat zveřejňování a rozšiřování hospodářských a obchodních informací ...

budou v rámci Evropské hospodářské komise OSN podporovat studium možnosti pro vytvoření multilaterálního systému ohlašování zákonů a předpisů týkajících se zahraničního obchodu a jejich změn;

budou podporovat mezinárodní činnost při sladování statistických nomenklatur, především v rámci Evropské hospodářské komise OSN.

Marketing

Zúčastněné státy,

uznávajíce důležitost přizpůsobování výroby požadavkům zahraničních trhů pro rozšiřování mezinárodního obchodu, ...

budou podporovat zlepšování podmínek pro uskutečnění opatření zaměřených na podporu obchodu a uspokojování potřeb uživatelů, pokud se týká dovážených výrobků, zvláště prostřednictvím výzkumu trhu a reklamních opatření, jakož i, kde je to užitečné, zřizováním zásobovacích služeb, dodávek náhradních součástí, poprodejního servisu a zaškolování potřebného místního technického personálu;

budou podporovat mezinárodní spolupráci v oblasti rozvoje obchodu včetně marketingu a práci vykonávanou na tomto poli v rámci mezinárodních orgánů, především Evropské hospodářské komise OSN.

2. Průmyslová spolupráce a projekty společného zájmu

Průmyslová spolupráce

Zúčastněné státy,

majíce za to, že průmyslová spolupráce motivovaná hospodářskými hledisky může

- vytvářet trvalé svazky a tak posilovat celkovou dlouhodobou hospodářskou spolupráci,
- přispívat k hospodářskému růstu, jakož i k rozvoji a diverzifikaci mezinárodního obchodu a k širšímu využívání moderní technologie ...

vyjadřují ochotu podporovat opatření, která mají vytvořit příznivé podmínky pro průmyslovou spolupráci ...

Projekty společného zájmu

Zúčastněné státy,

jsouce toho názoru, že jejich hospodářský potenciál a přírodní zdroje umožňují na základě společného úsilí uskutečňovat dlouhodobou spolupráci při realizaci velkých projektů společného zájmu včetně regionální a subregionální úrovně a že tyto projekty mohou přispět k urychlení hospodářského rozvoje ...

jsou toho názoru, že oblasti energetických zdrojů, zvláště nafty, zemního plynu a uhlí, jakož i dobývání a zpracování nerostných surovin, zvláště železné rudy a bauxitu, jsou vhodné pro posilování dlouhodobé hospodářské spolupráce a pro rozvoj s tím spojeného obchodu;

...

4. Věda a technika

Zúčastněné státy,

přesvědčeny, že vědeckotechnická spolupráce představuje důležitý příspěvek k posilování bezpečnosti a spolupráce mezi nimi ...

uznávají, že existují možnosti pro další zlepšení vědeckotechnické spolupráce, a proto vyjadřují svůj záměr odstraňovat překážky pro takovou spolupráci, zvláště:

- zlepšením možnosti pro výměnu a rozšiřování vědeckotechnických informací mezi stranami zainteresovanými na vědeckotechnickém výzkumu a spolupráci včetně informací týkajících se organizování a uskutečňování takové spolupráce;
- rychlým uskutečňováním a zlepšováním organizace včetně programů, mezinárodních návštěv vědců a odborníků ve spojitosti s výměnami, konferencemi a spoluprací;
- širším využíváním obchodních spojení a obchodní činnosti k uskutečňování aplikovaného vědeckotechnického výzkumu ...

5. Životní prostředí

Zúčastněné státy,

prohlašují, že ochrana a zlepšování životního prostředí, jakož i ochrana přírody a racionální využívání jejích zdrojů v zájmu dnešní i budoucích generací, je jedním z úkolů rozhodujícího významu pro blaho národů a hospodářský rozvoj všech zemí a že mnohé problémy životního prostředí, zvláště v Evropě, mohou být efektivně vyřešeny pouze úzkou mezinárodní spoluprací ...

dohodly se zejména na těchto cílech spolupráce:

- studovat takové problémy životního prostředí, se zřetelem k jejich vyřešení, které vzhledem ke své povaze mají multilaterální, bilaterální, regionální nebo subregionální rozměr; a zároveň podporovat interdisciplinární přístup v otázkách životního prostředí;
- zvýšit účinnost národních a mezinárodních opatření na ochranu životního prostředí srovnáváním, a jestliže je to vhodné, sladováním metod shromažďování a analyzování faktů, zvyšováním znalostí o znečišťování jako takovém a racionálním využívání přírodních zdrojů, výměnou

informací, sladčováním definicí a přijetím, pokud je to možné, společné terminologie v oblasti životního prostředí;

- učinit potřebná opatření pro sblížení politik životního prostředí, a kde je to vhodné a možné, sladit je;

- podporovat, kde je to možné a vhodné, snahy svých organizací, podniků a firem na národní a mezinárodní úrovni při vývoji, výrobě a vylepšování zařízení k sledování, chránění a zlepšování životního prostředí.

...

6. Spolupráce v jiných oblastech

Rozvoj dopravy

Zúčastněné státy...vyjadřují svůj úmysl podporovat rozvoj mezinárodní vnitrozemské přepravy osob a zboží, jakož i možnosti odpovídající účasti na takové přepravě na základě vzájemné výhodnosti;

...

Podporování cestovního ruchu

Zúčastněné státy...vyjadřují svůj úmysl podporovat rozvoj cestovního ruchu, jak individuálního, tak kolektivního...

Ekonomické a sociální aspekty migrující pracovní síly

Zúčastněné státy...jsou toho názoru, že problémy vznikající dvoustranně z pohybu pracovníků v Evropě i mezi účastnickými státy by měly být řešeny přímo dotyčnými stranami... a s ohledem na následující cíle:

podporovat úsilí vysílajících zemí zaměřené na zvýšení pracovních příležitostí pro své státní příslušníky na svém vlastním území, především rozvíjením hospodářské spolupráce, která je vhodná k tomuto účelu a která vyhovuje jak příslušným přijímajícím, tak i vysílajícím zemím,

zajistit na základě spolupráce mezi přijímající a vysílající zemí podmínky, ve kterých by mohl probíhat pořádaný pohyb pracujících, přičemž by bylo chráněno jejich sociální blaho ...

zajistit rovnoprávnost mezi zahraničními pracovníky a státními příslušníky přijímajících zemí v oblasti zaměstnaneckých a pracovních podmínek ...

zajistit, aby děti zahraničních pracovníků usdlých v přijímající zemi měly přístup ke vzdělání, které se tam obvykle poskytuje, za stejným podmínek jako děti této země, a dále povolit jim, aby se kromě toho učily jazyku, kultuře, dějepisu a zeměpisu své země;

mít na paměti, že zahraniční pracovníci, zvláště ti, kteří dosáhli kvalifikace, mohou svým návratem do své země po určité době přispět k odstranění nedostatku kvalifikovaných sil ve vysílající zemi ...

Otázky vztahující se k bezpečnosti a spolupráci ve Středomoří

Zúčastněné státy,

vědomy si geografických, historických, kulturních, hospodářských a politických aspektů svých vztahů s nezúčastněnými středomořskými státy, přesvědčeny, že bezpečnost v Evropě je nutno chápat v širších souvislostech bezpečnosti ve světě, že je úzce spojena s bezpečností v oblasti Středoziemního moře jako celku a že tudíž proces upevňování bezpečnosti by neměl být omezen jen na Evropu, ale měl by se rozšiřovat do ostatních částí světa, zvláště do oblasti Středomoří ...

vyhlašují svůj záměr:

- podporovat rozvoj dobrých sousedských vztahů s nezúčastněnými středomořskými státy v souladu s cíli a zásadami Charty OSN, na nichž jsou jejich vztahy založeny, a s Deklarací Organizace spojených národů o zásadách mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy a v tomto rámci utvářet své vztahy s nezúčastněnými středomořskými státy v duchu zásad vytyčených v Deklaraci zásad řídících vztahy mezi zúčastněnými státy;

...

Spolupráce v humanitárních a jiných oblastech

Zúčastněné státy,

přejíce si přispívat k upevnění míru a vzájemného porozumění mezi národy a k duchovním obohacení lidské osobnosti bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka a náboženství,

vědomy si toho, že rozvoj styků v oblasti kultury a vzdělávání, větší rozšíření informací, kontakty mezi lidmi a řešení humanitárních otázek budou přispívat v dosažení těchto cílů,

rozhodnuty proto spolupracovat mezi sebou nezávisle na svých politických, ekonomických a sociálních systémech v zájmu vytvoření lepších podmínek ve výše uvedených oblastech, v zájmu rozvíjení a upevňování existujících forem spolupráce, jakož i vyhledávání nových cest a prostředků odpovídajících těmto cílům,

přesvědčeny, že tato spolupráce by se měla uskutečňovat za plného dodržování zásad řídících vztahy mezi zúčastněnými státy tak, jak jsou vyjádřeny v příslušném dokumentu, schválily toto:

1. Kontakty mezi lidmi

...

a) Kontakty a pravidelné setkávání na základě rodinných svazků

Zamýšlejíce napomáhat dalšímu rozvoji kontaktů na základě rodinných svazků, zúčastněné státy budou příznivě posuzovat žádosti osob o povolení dočasné cesty do ostatních zúčastněných států, a bude-li o to požádáno, i na pravidelné základně, k návštěvám členů jejich rodin.

Žádosti o krátkodobé cesty za účelem setkání se členy rodin budou posuzovány bez ohledu na to, zda jde o zemi původu nebo určení; existující předpisy pro vydání cestovních dokumentů a víz budou aplikovány v tomto duchu. Vystavení a vydání takových dokumentů bude se vyřizovat v únosných časových lhůtách; v případech naléhavé potřeby - jako je vážné onemocnění nebo smrt - budou vyřízeny přednostně. Podniknou takové kroky, které se mohou ukázat nezbytnými pro to, aby se zajistilo, že poplatky za vydání úředních cestovních dokumentů a víz budou přijatelné.

...

b) Spojování rodin

Zúčastněné státy budou v pozitivním a humánním duchu posuzovat žádosti osob, jež se hodlají spojit se členy své rodiny, a budou přitom věnovat zvláštní pozornost žádostem naléhavého charakteru, jako jsou žádosti nemocných a přestárlých osob...

c) Sňatky mezi občany různých států

Zúčastněné státy budou příznivě a na základě humánních hledisek posuzovat žádosti o povolení vycestování nebo vstupu osob, které se rozhodly ke sňatku s občanem jiného zúčastněného státu...

d) Cestování z osobních a profesionálních důvodů

Zúčastněné státy mají v úmyslu usnadňovat širší cestování svých občanů z osobních a profesionálních důvodů a za tímto účelem hodlají zejména:

- postupně zjednodušovat a pružně vyřizovat formality pro vycestování a vstup;
- usnadňovat předpisy vztahující se na pohyb občanů jiného zúčastněného státu s přihlédnutím k požadavkům bezpečnosti ...

e) Zlepšování podmínek pro turismus na individuální a kolektivní základně

Zúčastněné státy jsou toho názoru, že turismus přispívá k úplnějšímu poznání života, kultury a dějin druhých zemí, k růstu vzájemného porozumění mezi národy...Mají proto v úmyslu napomáhat rozvoji turismu na individuální i kolektivní základně...

f) Setkání mezi mladými lidmi

Zúčastněné státy mají v úmyslu přispívat k rozvoji kontaktů a výměn mezi mladými lidmi, podporující:

- rozšiřování výměn a kontaktů na krátkodobé či dlouhodobé základně mezi pracující, odborně se připravující anebo studující mládeží ...

g) Sport

Za účelem rozšíření existujících styků a spolupráce v oblasti sportu zúčastněné státy budou podporovat kontakty a výměny tohoto druhu, včetně sportovních setkání a soutěží všeho druhu, na základě zavedených mezinárodních pravidel, předpisů a praxe.

h) Rozšiřování kontaktů

V zájmu dalšího rozvoje kontaktů mezi státními institucemi a nevládními i společenskými organizacemi včetně ženských, zúčastněné státy budou usnadňovat setkání, jakož i cesty delegací, skupin a jednotlivců.

1. Informace

Zúčastněné státy,

vědomy si potřeby stále širších znalostí a pochopení nejrůznějších aspektů života druhých zúčastněných států ... vyjadřují svůj zájem zejména:

a) Zlepšení šíření a výměny informací a přístupu k nim

(i) Ústní informace

- Napomáhat rozšiřování ústních informací podporováním přednášek a přednáškových cest významných osobností a odborníků z druhých zúčastněných států, jakož i výměny názorů za kulatým stolem, na seminářích, sympoziích, letních kurzech, kongresech a jiných dvoustranných a mnohostranných setkáních.

(ii) Tištěné informace

- Napomáhat zlepšení rozšiřování novin a tiskovin, periodických i neperiodických, z druhých zúčastněných států na svém území ...

(iii) Filmové, rozhlasové a televizní informace

- Napomáhat zlepšení šíření filmových, rozhlasových a televizních informací ...

b) Spolupráce v oblasti informací

- Podporovat spolupráci v oblasti informací na základě krátkodobých a dlouhodobých dohod a ujednání. Zejména budou:

napomáhat zvýšené spolupráci mezi hromadnými sdělovacími prostředky, včetně tiskových agentur ...

c) Zlepšení podmínek pro práci novinářů

Zúčastněné státy ... mají v úmyslu zejména:

- posuzovat v příznivém duchu a během vhodné i přiměřené lhůty žádosti novinářů o vydání víz ...

- poskytnout novinářům zúčastněných států větší možnosti osobního kontaktu s jejich informačními zdroji, včetně oficiálních organizací a institucí ...

1. Spolupráce a výměna v oblasti kultury

Zúčastněné státy,

majíce za to, že kulturní výměna a spolupráce přispívají k lepšímu vzájemnému pochopení mezi lidmi a mezi národy ...

prohlašují, že si společně stanoví tyto cíle:

a) rozvíjet vzájemnou výměnu informací za účelem lepšího poznání příslušných kulturních úspěchů,

b) zlepšovat podmínky pro výměnu a rozšiřování kulturních hodnot,

c) podporovat přístup všech k příslušným kulturním úspěchům,

d) rozvíjet kontakty a spolupráci mezi kulturními pracovníky,

e) vyhledávat nové oblasti a formy kulturní spolupráce,

projevují tímto svou společnou vůli postupně přijímat souhrnná a dlouhodobá opatření v zájmu dosažení cílů této deklarace ...

2. Spolupráce a výměna v oblasti vzdělávání

Zúčastněné státy,

vědomy si, že rozvoj vztahů mezinárodního charakteru v oblasti vzdělání a vědy přispívá k lepšímu vzájemnému pochopení...vyjadřují za tímto účelem svůj záměr zejména:

a) Rozšiřování styků

Rozšiřovat a zlepšovat na různých úrovních spolupráci a styky v oblasti vzdělání a vědy...

c) Věda

V rámci své kompetence rozšiřovat a zlepšovat spolupráci a výměnu v oblasti vědy...

d) Cizí jazyky a civilizace

Podporovat výuku cizích jazyků jako důležitý prostředek k rozšiřování styků mezi národy pro jejich lepší poznání kultury každé země...

Národnostní menšiny nebo regionální kultury. Zúčastněné státy, uznávající příspěvek, který mohou národnostní menšiny nebo regionální kultury vkládat do spolupráce mezi nimi v různých oblastech vzdělání, mají v úmyslu, jestliže se na jejich území takové menšiny nebo kultury vyskytují, usnadňovat tento přínos s přihlédnutím k legitimním zájmům jejich příslušníků.

Další kroky po Konferenci

Zúčastněné státy,
posoudivše a zhodnotivše pokrok dosažený na Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě,

soudíce dále, že v širším světovém kontextu je konference důležitou součástí procesu zlepšování bezpečnosti a rozvoje spolupráce v Evropě a že její výsledky přispějí významně k tomuto procesu,

hodlajíce realizovat ustanovení Závěrečného aktu konference, aby její výsledky byly plně využity a aby se tak prohloubil proces zlepšování bezpečnosti a rozvíjení spolupráce v Evropě,

přesvědčeny, že k dosažení cílů sledovaných Konferencí, by měly vyvinout další jednostranné, dvoustranné a mnohostranné úsilí a pokračovat v příslušných formách, které jsou níže uvedeny, v mnohostranném procesu, který Konference zahájila.

1. Prohlašují své předsevzetí, že budou v době, která bude následovat po Konferenci, řádně v úvahu a provádět ustanovení Závěrečného aktu Konference:

a) jednostranně, ve všech případech, které se hodí pro takovou činnost;

b) dvoustranně, cestou jednání s dalšími zúčastněnými státy;

c) mnohostranně, schůzkami expertů zúčastněných států, jakož i v rámci mezinárodních organizací, jako je Evropská hospodářská komise OSN a UNESCO, pokud jde o spolupráci v oblasti školství, vědy a kultury;

2. Prohlašují dále své předsevzetí pokračovat v mnohostranném procesu, který Konference zahájila:

a) tím, že si budou podrobně vyměňovat názory jak na realizaci ustanovení Závěrečného aktu a úkolů stanovených Konferencí, tak na zlepšování svých vzájemných vztahů, upevňování bezpečnosti a na rozvoj spolupráce v Evropě a rozvoj procesu zmírňování napětí v budoucnosti, a to v kontextu otázek projednávaných Konferencí;

b) tím, že budou za tím účelem organizovat schůzky svých zástupců, počínaje schůzkou zástupců jmenovaných ministry zahraničních věcí. Tato schůzka stanoví příslušné podmínky pro konání dalších schůzek, které by mohly zahrnovat další podobné schůzky a možnou novou Konferenci.

3. První z výše uvedených schůzek se bude konat v Bělehradě v roce 1977...

Originál tohoto Závěrečného aktu, vyhotovený v angličtině, francouzštině, italštině, němčině, ruštině a španělštině, bude předán vládě Finské republiky, která ho uloží ve svém archívu. Každý ze zúčastněných států obdrží od vlády Finské republiky věrný opis tohoto Závěrečného aktu.

Text Závěrečného aktu bude zveřejněn v každém ze zúčastněných států, který ho rozšíří a zabezpečí co možná nejširší obeznámení s ním.

Vláda Finské republiky se žádá, aby předala generálnímu tajemníkovi OSN text tohoto Závěrečného aktu, který podléhá registraci podle článku 102 Charty OSN s tím, aby byl rozeslán všem členům organizace jako oficiální dokument OSN.

Vláda Finské republiky se rovněž žádá, aby předala text tohoto Závěrečného aktu generálnímu řediteli UNESCO a výkonnému tajemníkovi Evropské hospodářské komise OSN.

Pročež níže podepsaní vysocí představitelé zúčastněných států, vědomi si velkého politického významu, který přikládají výsledkům Konference a vyhláshující své odhodlání jednat v souladu s ustanoveními obsaženými ve výše uvedených textech, připojili níže své podpisy k tomuto Závěrečnému aktu.

V Helsinkách dne 1. srpna 1975

Podpisy.

Z. Veselý (ed.): Světová politika 20. století v dokumentech (1945 - 1990). Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001, s. 421 - 440.